

Поляркова Ю.Д.

студентка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 081 Право факультету історії, бізнес-освіти та права
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка

Науковий керівник: Складенко І.В., старший викладач
кафедри права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка,
доктор філософії в галузі права

НОВЕЛИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВІЙСЬКОВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВопорушення

Відповідно до статті 65 Конституції України захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, а також шанування її державних символів є конституційним обов'язком громадян України; громадяни відбувають військову службу відповідно до закону. З моменту збройного нападу російської федерації на Україну велика кількість чоловіків та жінок вступили до лав Збройних Сил України. Проте, разом з тим, збільшилась кількість військових злочинів, що стало причиною значної кількості новел у XIX Розділі Особливої частини Кримінального кодексу України, - «Кримінальні правопорушення» проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)».

Відповідно до ч. 1 ст. 401 Кримінального кодексу України (далі – КК) військовими кримінальними правопорушеннями визнаються передбачені цим розділом кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів [2].

Родовим об'єктом кримінальних правопорушень передбачених XIX розділом є встановлений законодавством порядок несення або проходження військової служби.

Як правило, виділяють 9 видів (груп) військових злочинів: - проти порядку підлеглості та військової честі (статі 402–406 КК України); - проти порядку проходження військової служби (статі 407–409 КК) - проти порядку збереження та користування військовим майном (статті - проти порядку несення спеціальних

служб (статті. 418–421 КК); - проти порядку охорони державної таємниці (ст. 422 КК); - проти порядку здійснення своїх повноважень військовими службовими особами «військові службові злочини» (статті 425–426-1 КК); - проти порядку виконання військового обов'язку в бою та в інших особливих умовах (статті 427–432 КК); - проти порядку дотримання звичаїв та правил війни (статті 433–435, 410–413 КК); - проти порядку експлуатації озброєння та військової техніки (статті 414–417 КК) [4].

Об'єктивна сторона військових злочинів виражається в вчинення діянь (дії чи бездіяльності), які порушують порядок військової служби.

Характерним для кримінальних правопорушень даного розділу є спеціальні суб'єкти. Суб'єктами військових кримінальних правопорушень можуть бути військовослужбовці та військовозобов'язані (останні тільки у разі, коли вони проходять навчальні (чи перевірні) або спеціальні збори). Військовослужбовці – це особи, які проходять військову службу.

Особливістю статей даного розділу є широке визначення умов і меж відповідальності за військові кримінальні правопорушення залежно від обстановки і часу вчинення. Так, за певні види злочину, вчинення в умовах воєнного стану посилюється відповідальність, що зумовлено підвищенням суспільної небезпеки в даних умовах.

Щодо новел правового регулювання кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби, то з 2021 року відбулися такі зміни:

По-перше, до суб'єктів даних кримінальних правопорушень додано поліцейських поліції особливого призначення Національної поліції України, які під час дії воєнного стану залучені до безпосередньої участі у бойових діях.

По-друге, змінено обстановку вчинення самовільного залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем, а також нез'явлення його вчасно на службу без поважних причин, а саме – додано вчинення даного діяння в умовах воєнного стану. (ч.5 ст. 407 КК).

По-третє, додано в санкції статей 415 і 416КК альтернативні види покарання, зокрема: службові обмеження, обмеження та тримання у дисциплінарному батальйоні.

По-четверте, до диспозиції статей 416 і 417 додано: кваліфікуючу ознаку спричинення потерпілому тяжкі тілесні ушкодження та завдання матеріальної шкоди у великому розмірі.

По-п'яте, збільшено нижню межу покарання, зазначену у санкції статті 432 «Мародерство»: три роки замінено на - п'ятьроків позбавлення волі.

По-шосте, новелою стала стаття 435-1, яка криміналізувала образу честі і гідності військовослужбовця та погрозу йому.

Варто зазначити, що за формою вини військові кримінальні правопорушення можуть бути як умисними, так і необережними, є серед них і кримінальні правопорушення з подвійною виною. Умисними є, наприклад, діяння, передбачені статтею 404, статтею 405, статтею 407, статтею 409, статтею 410 КК України; необережними – діяння, відповідальність за вчинення яких встановлена, зокрема, у статті 403, статті 412, статті 425 КК України (до необережних загалом кримінальних правопорушень можна віднести також діяння, які полягають у порушенні певних правил, – кримінальні правопорушення, передбачені статтями 415–417 КК України, та інші); кримінальними правопорушеннями з подвійною виною – діяння, відповідальність за які встановлена в частині третій статті 406 (у формі спричинення діянням тяжких наслідків), частині другій статті 411 (у формі спричинення діянням тяжких наслідків) та інші [3].

Таким чином, збройна агресія російської федерації проти України спричинила глобальні зміни в житті всіх українців, а також вплинула на зміну законодавства, особливо кримінального. Зміни до XIX Розділу Особливої частини Кримінального кодексу України стали логічною реакцією влади на впровадження воєнного стану. Обтяжуюча ознака «вчинення в умовах воєнного стану» була введена для призначення покарання за мародерство та інші злочини. Деякі розширення санкцій статей сприяли гуманізації покарання, дозволивши при призначення покарання обирати його вид. Водночас, на нашу думку потребує визначення об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого статтею 435-1, а саме образа честі і гідності, потребує додаткової конкретизації.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2834>.
3. Ободовський О.В. Загальна характеристика військових кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. С. 108-114.
4. Харитонов С.О. Військові злочини в системі кримінального законодавства України. *Право і безпека*. № 1. 2018. С. 25-30.